

Eğitim Programları ve Öğretim Alanı Profesörler Kurulu
Öğretmen Yetiştirme Sürecini Değerlendirme Toplantısı
Sonuç Bildirgesi

Toplantı Tarihi : 27-28.10.2011

Toplantı Yeri : Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi

Gündem : Öğretmen Yetiştirme Süreci

Toplantıya Katılanlar:

Prof. Dr. Güzver YILDIRAN - Boęaziçi Üniversitesi

Prof. Dr. Veysel SÖNMEZ - Hacettepe Üniversitesi (Emekli)

Prof. Dr. Nuray SENEMOğLU - Hacettepe Üniversitesi

Prof. Dr. Nevzat BATTAL – İnönü Üniversitesi

Prof. Dr. F. Dilek GÖZÜTOK - Ankara Üniversitesi

Prof. Dr. Ali YILDIRIM - Ortadoęu Teknik Üniversitesi

Prof. Dr. Gürcan ÜLTANIR – Mersin Üniversitesi (Emekli)

Prof. Dr. Ayfer KOCABAŞ – Dokuz Eylül Üniversitesi

Prof. Dr. Mehmet ARSLAN – Gazi Osman Paşa Üniversitesi

Prof. Dr. Ahmet MAHİROđLU – Gazi Üniversitesi

Prof. Dr. Tuęba Yanpar YELKEN – Mersin Üniversitesi

Prof. Dr. Ali Murat SÜNBUİL – Selçuk Üniversitesi

Prof. Dr. Hasan COŞKUN – Gazi Osman Paşa Üniversitesi

Prof. Dr. Seval FER – Trakya Üniversitesi

Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dekanlığının ev sahipliğinde Eğitim Programları ve Öğretim alanı Profesörler Kurulu yukarıdaki 14 profesörle toplanmış; Türkiye’de Hizmet Öncesi Öğretmen Yetiştirme; öğretmen yeterlikleri; öğretmen yetiştirmenin sorunları ve çözüm önerilerini tartışmış ve aşağıdaki görüşleri ilgili çevrelerle paylaşmaya karar vermiştir.

“ Çalışmadan, yorulmadan, öğrenmeden rahat yaşama yollarını itiyat haline getirmiş milletler evvela haysiyetlerini, sonra hürriyetlerini ve daha sonra istiklallerini kaybetmeye mahkumdurlar”

Mustafa Kemal Atatürk

İçinde yaşadığımız bilim çağında toplumlar çok hızla değişmekte, toplumdaki bireylerin ihtiyaçları da artarak karmaşıklaşmakta, çeşitlenmekte ve meydan okuyucu bir hal almaktadır. Eğitim ise tüm toplumlarda, insanların gereksinimlerini karşılamalarını sağlayan en önemli sistemlerden biridir. Bu nedenle eğitim, yeni durumlarda insanların kendilerini gerçekleştirmelerini sağlayacak biçimde sürekli olarak kendini yenileyebilmelidir. Eğitimin işgörüsünü yerine getirmesinde rol oynayan temel öğelerden biri öğretmenlerdir. Bir ülkenin insangücü düzeyi ile o insanları yetiştiren öğretmenlerin nitelikleri/eğitimi arasında büyük bir ilişki görülmektedir.

Büyük Atamızın adeta 21. yüzyıl'da Bilim toplumu öğretmeninden beklentileri dile getirircesine işaret ettiği “Öğretmenler! Cumhuriyet sizden fikri hür, vicdanı hür, irfanı hür nesiller ister” cümlesinde ifadesini bulan öğretmenlerin işgörülerini yerine getirebilmeleri için öncelikle kendilerinin fikri hür, vicdanı hür, irfanı hür olarak yetiştirilmeleri gerekir. Özellikle dünyadaki teknolojik bilginin çok hızla katlanarak arttığı, mesleklerin ve yaşama biçimlerinin hızla değişime uğradığı, statü değiştirdiği, yok olduğu, hızla yeni mesleklerin, bilişim teknolojilerinin ortaya çıktığı kompleks ve bilinmezliklerle dolu bir dünyaya insan yetiştirecek olan “öğretmenlerin hangi özelliklerle donanık olması” ve “nasıl yetiştirilmesi gerektiği” gibi sorular bu yüzyılda çok daha fazla tartışılması gereken yaşamsal öneme sahip sorulardır. Bugünün teknolojik bilgi artışındaki hızla üniversite öğrencisinin birinci sınıfta edindiği bilgilerin yarısının üçüncü sınıfa geldiğinde geçerliğini yitirdiği, bugünün üniversite öğrencilerinin 38 yaşına geldiğinde 14 farklı meslek ve kariyer değiştireceği öngörülmektedir. Böylesine değişken bir geleceğe birey yetiştirecek öğretmenlerin öncelikle kendilerinin bilinmezlerin üstesinden gelebilecek yeterliklerle donanık **yaşam boyu etkin öğrenciler** olmaları beklenir.

O halde yaşam boyu etkin öğrenici olması beklenen öğretmenlerin sahip olmaları gereken temel yeterlikler nelerdir?

1. Öğretmenlik mesleğini benimseme; mesleğin etik değerlerini kişiliğinin bir parçası haline getirme; bu mesleğin bir üyesi olmaktan onur duyma ve mesleğini severek yapma; diğer bir deyişle öğretmenlik mesleğiyle ilgili olumlu duygusal ve duyuşsal özelliklere sahip olma
2. Öğrencilerin gelişim ve öğrenme özelliklerini tanıma ve tüm potansiyellerini en üst düzeyde gerçekleştirebilmelerine yardım etme; kendi öğrenmelerini yönlendirebilen öz yönetimli, öz düzenleyici, öz güdüleyici öğrenciler olmalarına rehberlik etme
3. Özel eğitim gereksinimlerinin karşılanmasını sağlamak üzere gerekli önlemleri alma ve ilgililerle işbirliği yapma
4. Öğretimini yapacağı konu alanı bilgisinin doğasına sahip olma ve günlük yaşamında etkili olarak kullanma; konu alanının geçerli bilgisine ulaşma ve bilgiyi üretme yollarını etkin olarak kullanma
5. Konu alanlarının uygun yollarla öğretim bilgisine sahip olma; öğrenci dostu öğretimi planlama, yönetme ve değerlendirme; öğrenme kaynaklarına etkili olarak ulaşmayı ve kullanmayı sağlama; öğretme-öğrenme sürecinde öğrencilerle etkili iletişim kurarak anlamlı öğrenmeye rehberlik etme.
6. Öğrencileri tanıma, öğrenmeleri izleme ve öğrenme düzeylerini belirlemek üzere çok çeşitli ölçme ve değerlendirme yollarını etkili olarak kullanma
7. Eğitimde değerler ve sorunların farkında olma; sorunların çözümü için çaba harcama
8. Meslektaşlarıyla, ana-babalarla, okuldaki diğer personelle ve toplumla etkili iletişim kurma ve işbirliği içinde çalışma
9. Yukarıdaki yeterlikleri kazanabilmek için de eleştirel düşünme, problem çözme, yaratıcı düşünme vb. üst düzey düşünme becerilerine ve derinlemesine öğrenme yaklaşımlarına

sahip olma ve öğrencilerinin de yaşam boyu etkin öğrenciler (öğrenmeyi öğrenen; üst düzey düşünme becerilerine sahip öğrenciler) olmalarına rehberlik etme

10. Kendini mesleki ve entelektüel açıdan geliştirmeye istekli olma

Yukarıdaki yeterliklere sahip öğretmen nasıl yetiştirilmelidir? Öğretmen eğitiminin niteliğini artırmak için ne gibi önlemler alınmalıdır?

Öğretmen eğitimi tarihimize baktığımız zaman ülkemizde 163 yıllık öğretmen eğitiminin köklü ve özgün uygulamalara sahip olduğunu görmekteyiz. Cumhuriyetin ilk 20 yılında diğer dünyaya örnek uygulamalar arasında Mustafa Necati'nin Maarif Vekilliği döneminde 1927'de açılan Köy Muallim Mektepleri ile 11 Kasım 1928'de açılan Millet Mektepleri, 1931'de Esat Sagay'ın Bakanlığı döneminde açılan Halk evleri, 1934-1935'de Kız Teknik Yüksek Öğretmen Okulu 1937-1938'de Erkek Teknik Yüksek Öğretmen Okulu, 17 Nisan 1940'da Hasan Ali Yücel'in Bakanlığı döneminde açılan Köy Enstitüleri ve 1955-1956'da kurulan Ticaret ve Turizm Yüksek Öğretmen Okulu vardır. Daha sonraları İlköğretmen okulları, Deneme Yüksek Öğretmen Okulu, Kız Sanat Öğretmen Okulu, Erkek Sanat Öğretmen Okulu, ülkenin gerek örgün gerekse yaygın eğitimde görev alacak öğretmenlerini yetiştirmiştir. Özellikle, 'işbaşıta eğitim' ilkesini temele alan Köy Enstitüleri ve bu kurumlardan yetişen öğretmenler halkın tüm yaşam alanlarında aydınlanmalarına, ülkenin her bakımdan gelişimine rehberlik etmiştir. Kız Teknik Yüksek Öğretmen Okulu toplumun çağdaş ve üretici kadınlarının yetiştirilmesine, Erkek Teknik Yüksek Öğretmen Okulu ülkenin nitelikli teknik elemanlarının yetiştirilmesine katkıda bulunmuştur. Yüksek not ortalamasına sahip öğrencilerin kabul edildiği Deneme Yüksek Öğretmen Okulu mezunu öğretmenler de ülkenin bilimsel gelişiminde rol oynamıştır. Türkiye'de eğitim, nitelikli öğretmenler aracılığıyla ülkenin en ücra köylerine ulaşarak dikey sosyal hareketliliğin önemli bir aracı olmuştur. 1970'li yıllar ise öğretmen eğitimi açısından sorunlu bir dönemi oluşturmuş ve aşırı bir çeşitlilik göstermiştir. Oysa 14 Haziran 1973 tarih ve 1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nun 43. maddesi, öğretmenlik mesleğini şöyle tanımlamaktadır:

“Öğretmenlik, Devletin eğitim, öğretim ve bununla ilgili yönetim görevlerini üzerine alan özel bir ihtisas mesleğidir. Öğretmenler bu görevlerini Türk Milli Eğitiminin amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak ifa etmekle yükümlüdür”. Yine aynı kanun hangi öğretim

kademesi olursa olsun bütün öğretmenlerin dört yıllık lisans eğitimi almaları gerektiğini hükme bağlamıştır.

Öğretmen Eğitimi tartışmak üzere 1982’de toplanan XI. Milli Eğitim Şurası Öğretmen eğitimindeki dağınıklığa dikkat çekmiş; uygulamalarda bütünlüğü sağlayıcı asgari müştereklerde birleşen programların hazırlanması ve uygulanması gereğine işaret etmiştir. XI. Milli Eğitim Şurasından hemen sonra 1982’de 41 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile tüm öğretmen yetiştirme uygulamaları üniversiteler içinde kapsamıştır. Ancak öğretmen yetiştirme konusunda gerekli deneyime, öğretim elemanına, çağın gereklerine uygun olarak uygulamaya ağırlık veren programlara ve gerekli alt yapıya sahip olmayan üniversiter sistem ülkenin nitelikli öğretmen gereksinimini karşılamaktan uzak olmuştur. 1997’de MEB ve YÖK işbirliği ile gerçekleştirilen Eğitim Fakültelerini Yeniden Yapılandırma Projesi çerçevesinde öğretmen eğitimine gereken önem verilmiş, öğretmenliğin “kendine özgü ilke ve uygulama yöntemleriyle profesyonel bir meslek” olduğu tekrar vurgulanmış; öğretmenlik mesleğinin temel kaynağı Eğitim Fakülteleri olarak belirtilmiştir.

“Özel bir ihtisas mesleği” olan öğretmenlik, büyük ölçüde toplumdaki diğer tüm mesleklerin niteliğini ve sonuçta da bireylerin ve toplumun gelişmişlik düzeyini belirlemektedir. İşgörüsü böylesine önemli olan öğretmenlerin hizmet öncesi eğitimlerini sürekli olarak bilimsel temellere dayanmaksızın yeni model arayışlarıyla gündemde tutmak, üstelik daha önce denenmiş ve başarısız olmuş modelleri yeniden uygulamaya koymak Milli Eğitim Sistemine nitelikli öğretmen yetiştirme çabalarına katkıda bulunmaktan çok, nitelikli öğretmen yetiştirme yolundaki özverili çabaları engelleyici niteliktedir. 1739 Sayılı Kanunda da ifadesini bulduğu gibi “Öğretmenlik özel bir ihtisas mesleğidir” ve tıpkı diğer meslek alanlarında olduğu gibi hukukçu nasıl hukuk fakültesinde, tıp doktoru nasıl tıp fakültesinde, eczacı nasıl eczacılık fakültesinde vb. yetişiyorsa **öğretmen de eğitim fakültesinde yetişir**. Halihazırda ülkemizde uygulanmakta olan gerek okulöncesi ve ilköğretime hizmet öncesinde öğretmen yetiştirme gerekse ortaöğretime öğretmen yetiştirme modellerinin genel çerçevesi Avrupa’daki bazı ülkelerden ve ABD’nin bazı eyaletlerinden daha ileri durumdadır (Avrupa’da hala az sayıda ülkenin bazı kurumları iki ya da üç yılda okulöncesi ve ilköğretim öğretmeni yetiştirmektedir. Ortaöğretime ise yine az sayıda ülke üç ya da dört yıllık programlarla öğretmen yetiştirmektedir.). Avrupa’da öğretmen eğitimi yüksekokul ve üniversite düzeyinde iki farklı ortamda verilmekte iken, ülkemizde hizmet öncesinde öğretmen eğitimi bir bütünsellik göstermektedir. Birçok Avrupa ülkesinde 2008’de tartışmaya açılan yüksek lisans düzeyinde

öğretmen eğitimi, ülkemizde bu tartışmalardan yaklaşık 10 yıl önce oluşturulmuş özgün bir modelle uygulamaya geçmiştir. Hizmet öncesinde okulöncesi, ilköğretim ve ortaöğretim öğretmenlerinin eğitimi üniversitelerin eğitim fakülteleri içinde aynı programla verilmesi; ortaöğretim öğretmenlerinin beş yıllık tezsiz yüksek lisans programı gibi özgün bir modelle yetiştirilmesi Cumhuriyet'in ilk yıllarında olduğu gibi kendimize ait çağdaş modeller oluşturmamıza yeni bir örnektir.

O halde, hizmetöncesinde öğretmen eğitiminde hangi modeller işe koşulmalıdır sorusunun cevabı; *halihazırda uygulanmakta olan “Eğitim Fakültesi” modeli ile yola devam edilmeli; ancak modelin etkili bir biçimde işe koşulabilmesi için uygulamayı olumsuz etkileyen faktörler ortadan kaldırılarak modelin tüm kural ve ilkeleriyle işe koşulması sağlanmalıdır.*

Kısaca; Hizmetöncesinde okulöncesi ve ilköğretime öğretmen eğitimi üniversitelerin eğitim fakültelerinde dört yıllık Lisans programlarıyla yapılmalıdır. Ortaöğretime öğretmen ise yine eğitim fakültelerinde, öğretmenlik meslek bilgisi, alan bilgisi, alan öğretimi ve okul dayanaklı yaşantıların beş yıla entegre edildiği bir programla yetiştirilmelidir.

Hizmetöncesi Öğretmen Eğitimi Programının Öğeleri (Kapsamı) Ne Olmalıdır ve Uygulamada Ortaya Çıkan Sorunlar, Alınması Gereken Önlemler Nelerdir?

Genel olarak yansıtıcı öğretimi (reflective teaching) işe koşan çağdaş hizmetöncesi öğretmen eğitimi programları aşağıdaki öğeleri kapsamaktadır:

1. Okullarda yaşantı kazanma ve öğretme uygulamaları
2. Konu alanları bilgisi
3. Konu alanlarının öğretimi
4. Öğretmenlik meslek bilgisi

1. Okulda Yaşantı Kazanma ve Öğretmenlik Uygulamaları:

Okulda yaşantı kazanma ve öğretmenlik uygulamaları öğretmen yetiştirmenin kalbi olarak görülmektedir. Öğretmen adayları bu öge yoluyla öğrencilerin gelişim ve öğrenmelerini destekleyici öğretimi planlamayı, uygulamayı ve değerlendirmeyi öğrenmektedir. Öğrencisinin kendi öğrenmesini yönetme, araştırma ve yaratıcılığa yönlendirme; okul yönetimi, okuldaki

diğer personel, velilerle ve kısacası tüm toplumla sağlıklı iletişim kurma ve işbirliği yapmayı bu öge yoluyla öğrenmektedir. Ayrıca çok önemli bir nokta da öğretmen adayı kendi mesleki gelişimini izlemeyi, kendini analiz etmeyi, yeterliklerinin ve yetersizliklerinin farkında olarak kendini geliştirmeyi kendi öğretim ilkelerini bulmayı, araştırmayı, kendi kuramını, kendine özgü bilgiyi üretmeyi bu öge yoluyla öğrenmektedir. Diğer bir deyişle, Okulda yaşantı kazanma ve öğretmenlik uygulamaları, öğretmen adayının “yansıtıcı düşünür” (reflective practitioner) olarak yetişmesine katkıda bulunan en önemli öğedir. Hatta yapılan araştırmalarda öğretmen adayları konu alanlarının bilgisini bile öğretirken daha iyi öğrendiklerini ifade etmektedirler.

- Oysa şu anda uygulanmakta olan hizmetöncesi öğretmen eğitim programlarında Okulda Yaşantı Kazanma ve Öğretmenlik Uygulamalarına ayrılan süre ve sürenin kullanılış biçimi öğretmen adayının yukarıda belirtilen özellikleri kazanmasını sağlamaktan uzaktır.
- Yapılan araştırmalarda gerek öğrencilerin, gerek öğretim elemanlarının okulda yaşantı kazanma ve öğretmenlik uygulamasına dönük derslerin birinci sınıftan başlayarak dört/beş yıla yayılarak verilmesi gerektiğini ifade etmektedirler.
- Ayrıca söz konusu derslere rehberlik eden öğretim elemanlarının “Eğitim Bilimleri” özellikle Eğitim Programları ve Öğretim ya da alan öğretiminde uzmanlaşmış olmaları derslerin öğretim hizmetinin niteliğini arttıracaktır.
- Öğretim elemanının her öğrencinin okul deneyimini ve öğretme uygulamalarını izleyebilmesi, dönüt verebilmesi, kısacası istendik nitelikte rehberlik yapabilmesi için bir öğretim elemanına verilen grup en fazla 10 öğretmen adayından oluşmalıdır.
- Yapılan araştırmalar, yeni mezun öğretmenlerin atandıkları sınırlı fiziksel koşullara sahip okullarda uyum sorunu çektiklerini göstermektedir. Bu nedenle hizmetöncesi eğitimleri sırasında öğretmen adaylarının çeşitli nitelikteki okullarda uygulama yaparak deneyim kazanmaları gelecekte karşılaşacakları sorunlarla başedebilmeleri açısından önemlidir. Okulda yaşantı kazanma ve öğretme uygulamaları hem şehir, hem köy okullarında ve şehirde de çeşitli gelişmişlik düzeylerindeki okulların farklı sınıf düzeylerinde yürütülmelidir.

- Öğretmen adayına okullarda rehberlik edecek öğretmenlerin müdürün koruduğu, yakın gördüğü kişilerden değil, deneyimli ve başarılı öğretmenlerden seçilmesine özen gösterilmelidir.
- Fakülte, okullardaki öğretmenlerin hizmet içi eğitimlerini yapma, okullar da fakültenin uygulamalara ilişkin bilgi edinmesini sağlama işlevlerini yerine getirmelidir.
- Fakültelerde fakülte-okul işbirliği ve koordinasyonunu sağlamak üzere bir FAKÜLTE-OKUL KOORDİNASYON OFİSİ kurulmalı; okulda yaşantı kazanma ve öğretmenlik uygulamaları gerçekten öğretmen eğitimindeki yerine uygun hale getirilmelidir.
- Öğretmenlik uygulamaları tamamlandıktan sonra, öğretmen adaylarının yeterliği “Fakülte-Okul Koordinasyon Ofisi” rehberliğinde oluşturulan, okuldaki rehber öğretmenin de yer aldığı üç kişilik bir jüri tarafından yapılan, mülakat ve öğretmen adayının sunacağı ürün dosyasının (tüm çalışmalarını içeren) incelenmesinden oluşan bir sınav ile belgelenmelidir.
- Topluma hizmet uygulamaları, okul deneyimi, ve öğretmenlik uygulaması ile binişiklik oluşturmamalı. Topluma hizmet uygulamaları dersinin uygulaması, eğitim kurumlarının dışında dernek, vakıf, toplumsal sorunlarla yakından ilgilenen kurum ve kuruluşlarda yapılmalıdır. Topluma hizmet uygulamaları dersinin başarıyla yürütülmesi için, üniversiteler, valilikler, kaymakamlıklar ve belediyeler gerekli altyapının oluşması ve finansman sağlanması için çaba harcamalıdır.

2. Konu alanı Bilgisi

Hizmetöncesinde öğretmen adaylarının ilköğretimde ve ortaöğretimde öğreteceği konu alanının çağdaş bilgisine derinlemesine sahip olması; söz konusu bilginin doğasını anlayarak yaşama aktarabilmesi, bilgiyi üretebilmesi beklenir.

- Oysa konu alanına ilişkin bilginin doğasının anlaşılmasını sağlamaktan uzak olarak derslerin işlendiği; anlamlandırılmayan ezber kuramsal bilginin ise yaşama aktarılamadığı, doğası anlaşılmayan bilginin üretilmediği gözlemlenmekte; çoğu

zaman öğretmen adayları anlamlı bir biçimde konu alanı bilgisine sahip olmadığından konu alanını öğretmede sorun yaşamaktadır.

- Yukarıdaki nedenle konu alanına ilişkin dersleri verecek *konu alanı uzmanı öğretim elemanlarının, öğretmen adaylarının konunun doğasını ve bilgiyi yaşamda nasıl kullanacaklarını anlamalarını sağlayacak biçimde öğrenmelerine rehberlik etmeleri gerekmektedir.*
- Bu amaçla eğitim fakültesi öğrencilerine verilecek derslerin programlarının bilginin doğasının derinlemesine anlamayı sağlayacak ve öğrencilerin yaşamlarında işlerine yarayacak çağdaş bilgiyi kapsayacak şekilde geliştirilmeleri gerekmektedir. Ortaöğretime öğretmen olacak Eğitim Fakültesi öğrencilerinin öğreteceği alanın bilgisine derinlemesine sahip olabilmesi için Fen-Edebiyat Fakültesinden alacakları alan derslerinin tıpkı ilköğretime öğretmen yetiştirmede olduğu gibi belirlenmesi, tanımlanması standartları korumak ve geliştirmek bakımından yaşamsal bir öneme sahiptir. Aksi takdirde derslerin tanımı ve niteliğinin sadece Fen-Edebiyat Fakültesindeki yöneticilerin/öğretim elemanlarının subjektif görüşlerine bırakılması, standartların bir öğretim elemanından diğerine değişmesine ve özellikle yeterli öğretim elemanı donanımına sahip olmayan fakültelerde niteliğin düşmesine neden olmaktadır.

3. Konu alanlarının öğretimi:

Bu öge alan derslerinin öğretiminin planlanması, uygulanması ve değerlendirilmesine ilişkin öğrenmeleri kapsar. Öğretmen adayı öğrenciler bu öge yoluyla konu alanlarının etkili öğretimini nasıl gerçekleştireceklerine ilişkin özellikleri kazanırlar. Ancak yapılan araştırmalar, öğrencilerin konu alanlarının öğretimine ilişkin derslere ayrılan sürenin yetersiz kaldığını; kuram ve uygulama bütünlüğünün sağlanamadığını ifade etmektedirler.

- Bu durumda öğretim derslerine ayrılan sürenin arttırılması gerekmektedir. Sürenin arttırılması tek başına yeterli değildir. Alanda uygulamanın sağlanabilmesi için gerek öğretim elemanı niteliğinin gerekse öğretme-öğrenme ortamlarının geliştirilmesi gerekir. Derslerin ilköğretim, ortaöğretim kurumlarındaki bir sınıfta işlenmesi kuram-uygulama bütünlüğünü sağlamada önemli rol oynayacaktır.

- Konu alanı öğretiminin işlendiği dersliklerin özel öğretim Laboratuvarları (Örn; matematik öğretim laboratuvarı ya da dersliği; Türk Dili Edebiyatı Öğretimi dersliği vb.) olarak düzenlenmesi kuram uygulama bütünlüğüne ve öğretmen adayı öğrencilerin öğrenmeye güdülenmelerine katkı getirici olacaktır.
- Konu alanı öğretimine ilişkin dersleri, **konu alanının öğretiminde uzmanlaşmış öğretim elemanlarının yürütmesi**, kesinlikle alan uzmanlarına bu derslerin sorumluluğunun verilmemesi gerekir.
- Konu alanı öğretimine ilişkin derslerdeki öğrenci sayısı 20-25 kişiyi geçmemelidir. Aksi takdirde 50-60 kişilik gruplarla etkili öğretme-öğrenme sürecinin işe koşulmadığı derslerde yetişen öğretmen adaylarından kendi sınıflarında etkili öğretme-öğrenme sürecini planlama, uygulama ve değerlendirme yapmasını beklemek haksızlık olur.

4. Öğretmenlik Meslek Bilgisi

Öğretmen eğitiminde, Eğitim Bilimleri şemsiyesi altına alınmayan eğitim, mesleki kimlik oluşumunu sağlamamaktadır. Öğretmen adayı, öğretmenlik meslek bilgisi yoluyla eğitimin amaç, ilke ve değerlerini, eğitim hizmetinin gelişimini, eğitim ve diğer kurumlar arasındaki ilişkileri, öğretmen eğitiminin sorunlarını öğrenir. Bu dersler öğretmen adayına öğrencinin tüm gelişimlerine yardım etme, etkili öğrenmeyi planlama, organize etme, yönetme ve değerlendirme becerilerini kazandırma üzerinde odaklanmalıdır.

- Öğretmenlik meslek bilgisi dersleri Eğitim Bilimlerine ait derslerdir ve bu dersler eğitim bilimleri alanı içinde yer alan bilim alanlarındaki (Eğitim Programları ve Öğretim, Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme, Eğitim Yönetimi, Teftişi, Planlaması ve Ekonomisi, Psikolojik Danışma ve Rehberlik) öğretim elemanları tarafından yürütülmelidir. Konu alanı uzmanları ya da konu alanlarının öğretiminde uzmanlaşmış öğretim elemanları meslek bilgisi derslerini yürütebilecek mesleki yeterliğe sahip değildir.

Sadece Lisans düzeyinde ya da yüksek Lisans düzeyinde birkaç öğretmenlik meslek dersi alarak, eğitim bilimci olduğunu iddia etmek, bilim insanının gösterebileceği bir davranış biçimi olmaktan uzaktır. Kısacası **öğretmenlik meslek dersleri eğitim bilimleri bölümü öğretim elemanları tarafından yürütülür** ve öğretmen yetiştirmenin temellerini oluşturur.

Genel Sorunlar ve Öneriler

Yukarıda temel çerçevesi çizilen hizmetöncesi öğretmen eğitimi programlarının işlerlik kazanabilmesi için öğretmen yetiştirmekten sorumlu olan Eğitim Fakültelerinin insan gücü kaynaklarının ve alt yapısının geliştirilmesi gerekmektedir. Türkiye’de şu anda 79 eğitim fakültesi bulunmaktadır. Ancak fakültelerin gerek insan gücü (öğretim elemanı, öğretim üyesi vb.) sayı ve niteliklerine gerekse alt yapı özelliklerine bakıldığında pek çoğunun geleceğin nitelikli öğretmenini yetiştirmekten uzak olduğu gözlenmektedir. Bu nedenle, eğitim fakültesi açma kriterine eğitim bilimleri ve konu alanlarının öğretiminde yetişmiş yeterli sayı ve nitelikte öğretim üyesi ve gerekli alt yapıya sahip olma koşulları getirilmelidir.

- Halihazırda açılmış olan eğitim fakülteleri gerekli öğretim üyesi ve alt yapı koşullarını karşılayıncaya kadar öğrenci almamalı; tüm eğitim fakültelerinin alt yapı ve nitelikli öğretim üyesi ihtiyaçları giderilene kadar yeni eğitim fakültesi açılmamalıdır.
- Gelişmiş olduğu düşünülen tüm eğitim fakültelerine de Milli Eğitim Bakanlığı’nın projeksiyonlarına göre ihtiyaç duyduğu sayıda öğrenci alınmalıdır.
- Halen 400.000 mezun öğretmen adayından 27.000’i atanabilmiştir. 373.000 öğretmen işsizler ordusu olarak beklemektedir. Bu durumda arz ve talep dengesizliği ortada iken öğretim üyesi ve alt yapı niteliği bakımından daha da yetersiz olan bazı eğitim fakültelerinde ikinci öğretim ve sertifika yoluyla öğretmen yetiştirmeye devam edildiği görülmektedir. **Kutsal bir meslek olan öğretmenliğe zarar veren sertifika tacirliğine dönüşen niteliksiz öğretmen yetiştirme uygulamalarına ivedilikle son verilmeli;** öğretmene ihtiyaç duyulmayan alanlardaki ikinci öğretim programları kapatılmalıdır.
- Alanında yetişmiş ve atanmayı bekleyen 373.000 öğretmen boşta dururken boş geçen dersleri ücretli öğretmenlerle doldurmak gerek öğrencilerin öğrenim haklarını, gerekse ücretli öğretmenlerin özlük haklarını ihlal etmektedir. Aynı zamanda ücretli öğretmen uygulaması gerek öğrencilerin öğrenimlerdeki sürekliliği ve öğretmenlerini benimsemelerini gerekse ücretli öğretmenin de öğrencilerini ve okulu benimseyip kuruma aidiyet duymasını engellemektedir. Sonuç olarak, Milli Eğitim Bakanlığı için görünürde ucuz işgücü sağlayan sağlıklı ve verimsiz olan bu uygulama ülkenin

geleceğini ipotek altına almaktadır. Bu durumda derhal ücretli öğretmen görevlendirme uygulamasından vazgeçilmeli; atanmayı bekleyen öğretmenler istihdam edilmelidir.

- 2011 OECD göstergelerine göre öğretmen başına düşen öğrenci sayıları bakımından 38 ülke içinde Türkiye 36.'dır. Diğer bir deyişle, öğretmen başına düşen öğrenci sayısı bakımından en iyi durumda olan (1. ülke) Polonya'da oran 10.2 iken 36. ülke olan Türkiye'de oran 22.9'dur. Ülkemizin öğrenci öğretmen oranları bakımından heterojen yapısı da göz önüne alındığında, aslında yetişmiş olan tüm öğretmenlerin istihdamına ihtiyaç duyulduğu açıktır.

Ancak, yeni mezun olan tüm öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğini nitelikli bir biçimde yerine getirebilmeleri için iki yıllık bir mesleki gelişim programıyla yetiştirilmeleri ve daha sonra asaletlerinin onaylanması uygun olabilir. Bu mesleki gelişim programını Milli Eğitim Bakanlığı ve Üniversiteler sıkı işbirliği içinde çalışarak genç öğretmen adaylarının mesleki gelişimi sağlanmalıdır. Hizmet içinde bulunan ve eğitim ihtiyacı hisseden diğer öğretmenlere de uzaktan eğitim yoluyla tezsiz yüksek lisans verilerek hem öğretmenlerin daha nitelikli yaşam boyu öğrenciler olmalarına katkı sağlanabilir hem de kariyer gelişimlerine olanak verilebilir.

- Öğretmen eğitiminin niteliğini artıran öğelerden biri de öğretmen olmayı isteyerek tercih eden öğrencilerdir. Oysa, eğitim fakültelerini tercih eden "Öğretmen Anadolu Lisesi" mezunu öğrencilerin çoğunluğu öğretmen olmayı istedikleri için değil, ek puan alarak yerleşebilmek için eğitim fakültelerini tercih etmektedirler. Bu durum, öğretmen olmayı isteyen ancak ek puan alamayan diğer lise mezunlarının haksızlığa uğramalarına neden olmaktadır. İşgörüsünü tamamlamış; öğretmen yetiştirmeyen ve nitelikli öğretmen yetiştirmeye katkısı olmayan öğretmen liseleri kapatılarak, haksız rekabet önlenmeli; gerçekten öğretmen olmak isteyen daha nitelikli adayların eğitim fakültelerine yerleşebilmesinin önü açılmalıdır.

Öğretmen yetiştirme çeşitli boyutlarıyla tartışıldığı toplantının ürünü olan bu bildirgenin nitelik geliştirme yolundaki uygulamalara ışık tutmasını diliyoruz.

KAYNAKÇA

- Arslan, M. (1997). Son öğretmen atamaları üzerine düşünceler ve bazı öneriler, *Çağdaş Eğitim Dergisi*, 22, (231).
- Arslan, M. (2002). The evaluation of recent regulations in teacher training system *First International Conference On Education, EDUCATION: CHANGING TIMES, CHANGING NEEDS*, (May 8 – 10, 2002), Faculty of Education, Eastern Mediterranean University, Gazimağusa, Turkish Republic of Northern Cyprus.
- Battal, N. (2010). Öğretmen yetiştirmede etik dışı uygulamalar. *1.Ulusal Eğitim Programları ve Öğretim Kongresi*.
- Berliner, D. (2008). The effects of high-stakes testing on the us economy, its educators, students, and culture. *Presented Paper at Lecture at Hacettepe University*, February 27, 2008
- Coşkun, H. (2010). Topluma Hizmet Uygulamaları, Ankara: Anı Yayıncılık
- Gözütok, D. F. ve Şimşek, N. (2010). Teknoloji destekli eğitim programları ve öğretim tezsiz yüksek lisans programı önerisi. *Uluslararası Öğretmen Yetiştirme Politikaları ve Sorunları Sempozyumu II*, 91-105.
- Green paper on teacher education in Europe. (2000). F. Buchberger, B. P. Campos, D. Kallos, J.Stephenson (eds.). Sweden: (<http://tntee.umu.se/publications/greenpaper/greenpaper.pdf>, Erişim tarihi: 04.11.2011)
- Kocabaş, A (2003). İşbirlikli öğrenme, çoklu zeka kuramı ve köy enstitüleri, *İZMİR, Yeniden İmece Dergisi*, 1, 22-27
- Senemoğlu, N. (1991). A study of initial primary teacher training in England with implications for the system in Turkey. Leicester: University of Leicester, Unpublished Research Report.
- Senemoğlu, N. (2003a). Okul-fakülte işbirliği, 21. yüzyılda öğretmen eğitimi. *Türkiye’de Öğretmen Yetiştirme Sisteminin Değerlendirilmesi Paneli*. Eskişehir: 18 Nisan 2003.
- Senemoğlu, N. (2003b). Türkiye’de sınıf öğretmeni yetiştirme uygulamaları, sorunlar, öneriler. *SDÜ Burdur Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4 (5), 154-191.
- Senemoğlu, N. (2011). How effective are initial primary teacher education curricula in Turkey? Student teachers, faculty, and teachers let us know. *Uluslararası Eğitim Programları ve Öğretim Çalışmaları Dergisi*, 1 (1), 35-47.
- Sönmez, V. (2006). Öğretmen Yetiştirme ve Atamada Yeni Bir Model. *Gelecekteki Olası Eğitim Sistemleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.

Yapıcı, Ş. ve Yapıcı, M. (2004). Öğretmen Adaylarının Okul Deneyimi I Dersine İlişkin Görüşleri. *İlköğretim Online*, 3 (2), 54-59.

Yıldırım, G. (Süreçte). Öğretmen eğitimi üzerine düşünceler

Yıldırım, A. (2011). Öğretmen eğitiminde çatışma alanları ve yeniden yapılanma. *Uluslararası Eğitim Programları ve Öğretim Çalışmaları Dergisi*, 1-17.